

”הֲנִי מְמַטֵּיר פֶּעַת מַחַר בְּרֹד בְּבַד מְאֹד” – שֵׁרֵט לוֹ שְׂרִיטָה בְּכוֹתֵל...

ספר שמות פרק ט

(יח) הֲנִי מְמַטֵּיר פֶּעַת מַחַר בְּרֹד בְּבַד מְאֹד
אֲשֶׁר לֹא הָיָה כְּמֹהוּ בְּמִצְרַיִם לְמַן הַיּוֹם
הַזֶּה וְעַד עַתָּה: (יט) וְעַתָּה שְׁלַח הַעֲזוֹ אֶת
מִקְנֶךָ וְאֵת כָּל אֲשֶׁר לְךָ בַשָּׂדֶה כָּל הָאָדָם
וְהִבְהֵמָה אֲשֶׁר יִמְצָא בַשָּׂדֶה וְלֹא יֵאָסֵף
הַבֵּיתָה וְיֵרֵד עֲלֵהֶם הַבְּרָד וּמָתוּ:

רש"י

(יח) כעת מחר – כעת הזאת למחר, שרטט לו
שריטה זכותל למחר כשתגיע חמה לכאן ירד
הברד:

מהיכן למד רש"י שמשה לא רק קבע לו זמן
מדוייק [מחר כשתגיע העת הזאת] – אלא
שגם השתמש בסימן ה'שריטה'!

[ואין לומר, שזו היתה הדרך היחידה זמן
מדוייק, שהרי גם בזמן העתיק היו שעוני מים
או שעוני חול]

יש אומרים שתיבת פֶּעַת [בקמץ] קאי על
העת הידועה [הזאת] = מורה באצבע!

[אולי הורה באצבע על מחוגי שעון המים?]

ספר בראשית פרק יח

(י) וַיֹּאמֶר שׁוּב אֲשׁוּב אֵלַיךְ פֶּעַת חַיָּה וְהִנֵּה בֵּן
לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ וְשָׂרָה שָׁמְעַת פֶּתַח הָאֵהָל
וְהוּא אַחֲרָיו:

רש"י על בראשית יח, י

(י) כעת חיה – כעת הזאת לשנה הבאה
[קביעת תאריך] ופסח הי' ולפסח הבא נולד
לנחק... [ולא הזכיר 'שריטה' כבמדרש]

מדרש תנחומא וירא פרק יג

שבאו המלאכים אצל שרה מה כתיב שם שוב
אשוב אליך וגו' זבדי בן לוי אמר שרטט לו שריטה
על הכותל ואמר לו לכשתגיע החמה לכאן תהי
נפקדת וכיון שהגיע החמה נפקדה שרה

ספר בראשית פרק כא

וַיְדַוֵּד פֶּקֶד אֶת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמַר וַיַּעַשׂ יְדוּד
לְשָׂרָה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר: (ב) וַתַּהַר וַתֵּלֵד שָׂרָה
לְאַבְרָהָם בֶּן לְזִקְנָיו לַמּוֹעֵד אֲשֶׁר דִּבֶּר אֵתוֹ
אֱלֹהִים:

כאן נזכר רש"י בשריטה:

למועד אשר דבר אתו – למליל יתיה את המועד
אשר דבר וקבע כשאמר לו למועד אשוב אליך

שרטט לו שריטה זכותל ואמר לו כשתגיע חמה
לשריטה זו בשנה אחרת תלד: [מהריבוי למד]

הרי שה'שריטה' לא נלמדה מהביטוי בעת
הבשורה 'כעת חיה' אלא מכפל הלשון –
שנאמר בפקידת שרה מוכח שהשתמש
המלאך ב'שריטה'!

וי"ל שהצורך בסימן השריטה, לא היה נחוץ
לאברהם ושרה המאמינים בבשורת הקב"ה.

אלא לאלו שרננו על לידתו שאיננה ניסית...
אבל כאשר ראו את הדיוק המופלא בפקידתה
'כאשר דבר' – השתכנעו!

יחודיה של מכת הברד

צ"ל במה נשתנתה 'מכת הברד' שדווקא בה
הודיע משה לפרעה את זמנה המדוייק?

ואין לומר, שהוצרך בשביל 'הירא את דבר ה'
הניס את מקנהו', שיידעו מתי להכניס המקנה
לבתים – כי:

א. גם אם היה משה אומר סתם 'הנני ממטיר
מחר ברד' היו יכולים להציל מקניהם 'השכם
בבוקר'.

ב. השריטה היתה בכותל הארמון לעיני פרעה
בלבד ולא הועילה לאזרחים שבחוץ.

והתשובה רמוזה בהתראה:

ספר שמות פרק ט

(יד) **כִּי בַּפֶּעַם הַזֹּאת אֲנִי שֹׁלַח אֶת כָּל מַגִּפְתֵי אֶל לְבָבְךָ וּבְעַבְדֶיךָ וּבְעַמְּךָ בְּעֹבוֹר תִּדְעַ כִּי אֵין כְּמִנִּי בְּכָל הָאָרֶץ:**

ופירש"י

(יד) את כל מגפתי – למדנו מכאן שמכת בכורות שקולה כנגד כל המכות:

והקשה הרא"ם:

... לא ידעתי מאן דכר שמיה של מכת בכורות כאן? ולמה לא יתפרש את כל מגפותי בעד הברד עצמו שכתוב בו?

אבל אמרו משם רבינו תם מאורליינ"ש: שהגירסא היא מכת בכורות בפתח הבי"ת ובשורק הוי"ו והיא מכת הברד...

והוא דוחק שישתמש רש"י בביטוי מטעה...

דצ"ך עד"ש באח"ב

ופירש אברבנאל מאי מחדש רבי יהודה שהיה נותן בהם סימנים אלו?

אלא שהיו שלשה סדרות של מכות, בכל סדרה שלישיית מכות, שבאה להוכיח לפרעה שלב מסויים:

דצ"ך

סדרה ראשונה:

יכולתו לשנות הטבע באופן נסי
אבל עדיין לא הוכחה השגחתו הספציפית
על ישראל עמו [שהרי לא היתה הפליה]

עד"ש

סדרה שניה:

יכולת השגחתו המדוייקת
בהפלייה בין המצרים לישראל
אבל עדיין לא הוכח
שאינ עוד כח מקביל לו בעליונים
שיכול להפר את מופתיו

באח"ב

סדרה שלישית:

הסידרה שבפעם הזאת שתחילתה ברד
ושיאה מכת בכורות

שליטה על כל גרמי שמים

[מטר, ברקים, עין הארץ והחושך במאורות]

תחילתה וסיומה של סידרה זו
דורשת 'דיוק מקסימלי' על טבעי
שיפריך את כל אפשרויות האקראיות

ברד

'שרט לו שריטה בכותל

מחר שתגיע חמה לכאן יירד הברד'
[לא הוכחה משעונים מעשי ידי אדם
העלולים ללקות בחוסר דיוק]

מכת בכורות

גם היא היתה בדיוק 'בחצות הלילה'
יוצרו חילקו!

אלא שבמסר של משה אל פרעה
אמר 'כחצות הלילה'

רש"י על שמות פרק יא פסוק ד

כחצות הלילה – כהחלק הלילה ... ור"ד כמו
כחצות הלילה ואמרו שאמר משה כחצות
דמשמע סמוך לו או לפניו או לאחריו ולא אמר
כחצות שמה יטעו אנטגוניי פרעה ויאמרו
משה בדאי הוא אצל הקב"ה יודע עתיו
ורגעיו אמר כחצות:

שם לא תלה הסימן בחמה, שהרי זה היה
בלילה! ונאלץ לתת זמן משוער, אבל באמת
היה זה בדיוק בחצות!

וזוהי כוונת רש"י על 'בפעם הזאת' על
ה'סדרה הזאת' ששיאה מכת בכורות!

יינה של תורה

רש"י על שמות פרק ט פסוק כד

(כד) מתלקחת בתוך הכרד – נס בתוך נס
האף והכרד מעורבין והכרד מים הוא
ולעשות לזון קונס עשו שלום ביניהם

שילוב הדין [אש] והרחמים [מים]

מכת בכורות בחצות / חיבור הדין והרחמים
גילוי העצמות